

Samenvatting van lezing van Valentin Wember op 10 november 2018

Tijdens 10^e symposium 'Gezondmakend onderwijs' (www.gezondmakendonderwijs.nl)

Thema: Op naar 100 jaar vrijeschool in 2019!

Locatie: Geert Groote College, Amsterdam.

Valentin Wember heeft de volgende onderwerpen besproken:

- 1) Het waarom van het succes van het Vrijeschoolonderwijs
- 2) De spirituele (geestelijke) achtergrond van Vrijeschoolonderwijs
- 3) Over het belang van vrijheid (en Faust)
- 4) Succes van biologisch voedsel en succes van het Vrijeschoolonderwijs
- 5) De onjuiste vertaling van de 'hoofdvakken'
- 6) Drie basisprincipes van onderwijs
- 7) Verduidelijking van het belang van de menskunde
- 8) De methode voor ontwikkelen van nieuwe onderwijsmethodes
- 9) Hoe verander je de huidige scholen? Kunst!
- 10) Nieuwe manieren van kijken

1. Het waarom van het succes van het Vrijeschoolonderwijs

Het Vrijeschoolonderwijs is een succes. Zowel in aantallen leerlingen, in de methodes, als ook in de gezondheid van de leerlingen¹.

Eén belangrijk ding is niet goed 'gemanaged' door Vrijescholen. En dat is het uitleggen aan het brede publiek over waar Vrijeschoolonderwijs nu echt voor staat. En dat is jammer. In zekere zin is Vrijeschoolonderwijs als een wezenlijke revolutie, niet zomaar een hervorming. En toch zien veel mensen Vrijeschoolonderwijs als een zachte, meer 'organische' versie van ons gewone publieke onderwijs. Zij zien vaak Vrijeschoolonderwijs als een 'overloop-emmer' voor mensen die niet passen binnen het gewone onderwijs.

De vraag is: kunnen we uitleggen waarom het Vrijeschoolonderwijs zo goed is? Valentin Wember was stellig: "Yes, we can!" Dit kan zelfs worden samengevat in twee zinnen:

- 1) Vrijescholen onderwijzen en ontwikkelen menselijke wezens door gebaseerd te zijn op de menselijke natuur (in tegenstelling tot op overheidsdoelen).
- 2) Vrijescholen werken vanuit een diep inzicht in de menselijke natuur, die alleen mogelijk is door spiritueel (geestelijk) onderzoek.

2. De spirituele (geestelijke) achtergrond van Vrijeschoolonderwijs

Vrijeschoolonderwijs is volgens Valentin Wember ontwikkeld door een spiritueel meester (Rudolf Steiner), die daarmee het denken over onderwijs drastisch hervormde. Dit gebeurt niet elke eeuw. Dit is van belang voor elk mens, om niet als een 'blad in de wind' te zijn binnen het huidige systeem.

¹ Een voorbeeld van een onderzoek hierover is: 'Survey of Waldorf Graduates, Phase III', opgesteld door David Mitchell & Douglas Gerwin. 2008. ISBN: 978-1-888365-87-0. Research Institute for Waldorf Education. Link naar het rapport: www.waldorfresearchinstitute.org/download/e-books/phase3.pdf. Dit rapport is achteraf opgezocht op internet, en niet expliciet genoemd door Valentin Wember. Andere studies laten ook zien dat leerlingen van Vrijescholen minder allergieën hebben en ook minder allergie-achtige symptomen (bron: "Allergic disease and sensitization in Steiner school children", in het tijdschrift 'Journal of Allergy & Clinical Immunology', 11 januari 2006. [www.jacionline.org/article/S0091-6749\(05\)02128-7/fulltext](http://www.jacionline.org/article/S0091-6749(05)02128-7/fulltext)). Andere bronnen zijn de Duitse/Engelse vertaling van zijn boek, en en.wikipedia.org/wiki/Studies_of_Waldorf_education.

Samenvatting van lezing van Valentin Wember op 10 november 2018

3. Over het belang van vrijheid (en Faust)

Als we informatie achterwege houden, dan beperken we de vrijheid van de ander. Valentin Wember haalde een voorbeeld aan uit het boek 'Faust' van de Duitse schrijver Goethe². Daarin vertelt Margarete ('Gretchen') alles over haar leven, en verstoopt Faust zijn verleden. Hierdoor 'vermoordt' Faust de vrijheid van Margarete en wordt de geestelijk/spirituele essentie verborgen. Volgens Valentin Wember is het daarom ook een strategische fout om de essentie van Vrijeschoolonderwijs te verbergen, omdat gedacht wordt dat mensen het geestelijke aspect niet willen of kunnen accepteren. Het is belangrijk om als docent te staan voor je mening en voor je beroep.

4. Succes van biologisch voedsel en succes van het Vrijeschoolonderwijs

De huidige situatie is veranderd ten opzicht van het begin van de 20ste eeuw, tijdens de oprichting van het Vrijeschoolonderwijs. Tegenwoordig gelooft meer dan 30% van de mensen in reïncarnatie en het volgen van een spiritueel pad. Tegelijkertijd zijn er in Duitsland ongeveer 250 Waldorf-scholen, ongeveer 1%. Ditzelfde verschijnsel is ook te zien bij de grote groei van belangstelling voor biologisch voedsel, die veel groter is dan de groei van de Waldorf-scholen.

5. Het onjuiste begrip van de 'hoofdvakken'

Binnen de oorspronkelijke opzet van het Vrijeschoolonderwijs achtte Rudolf Steiner het nodig een evenwichtige balans in de structuur van het onderwijs aan te brengen, de zogenaamde 'hoofdvakken'. Dat zijn echter niet alleen de vakken voor 'het hoofd'. Echt Vrijeschoolonderwijs kent ca. 1/3 aan cognitieve vakken (kennis, verstand), 1/3 aan kunstzinnige vakken, en 1/3 aan bewegingsvakken³.

6. Drie basisprincipes van onderwijs

Volgens Valentin Wember is onderwijs gebaseerd op:

- 1) Geestelijke (spirituele) principes: het voorbeeld Nelson Mandela wordt gegeven en hoe die zijn stemming veranderde tijdens zijn gevangenschap op Robbeneiland tussen 1964-1982⁴.
- 2) Het principe van de menselijke individualiteit en 'zelf-educatie' (zelfopvoeding).
- 3) Het principe van het juiste principe voor elke situatie van een individuele leerling. Wember gaf het voorbeeld van een Roemeense leraar die vanuit respect voor het principe van individualiteit opkwam voor mishandeling van leerlingen onder het regime van de Roemeense dictator Ceaușescu⁵, en daarvoor een tijd in de gevangenis belandde.

² Het verhaal van 'Faust' gaat over een legendarische figuur uit de Middeleeuwen, waarover het gerucht ging dat hij een overeenkomst met de duivel had gesloten. De bekendste bewerking van de 16e-eeuwse Faustlegende is beschreven door Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832).

³ Zie ook pagina 45-46 van de Nederlandse vertaling van het boek van Valentin Wember: 'Het bouwwerk van de Waldorf-pedagogie'. 2018. Uitgeverij Pentagon. www.uitgeverijpentagon.nl. Valentin Wember geeft aan dat mensen met beperkt tijd ook kunnen volstaan met alleen het lezen van het hoofdstuk 'Overzicht' (pagina's 57-102).

⁴ Nelson Mandela (1918-2013) was anti-apartheidsstrijder, politicus, "vader des vaderlands" en president van Zuid-Afrika (1994-1999).

⁵ Nicolae Ceaușescu was staatshoofd van Roemenië van 1967-1989.

Samenvatting van lezing van Valentin Wember op 10 november 2018

7. Verduidelijking van het belang van de menskunde

Eén van de essentiële bouwstenen van het Vrijeschoolonderwijs is de menskunde⁶. Rudolf Steiner verwachtte en hoopte dat toekomstige leerkrachten daar verdere methoden uit zouden afleiden. Hij beschouwde de eerste methoden als een begin, en niet als een afgerond geheel. Er ligt nog een grote potentie voor toekomstige ontwikkelingen. Valentin Wember vertelt verder hoe hij heeft gemerkt dat de 14 lezingen van Rudolf Steiner over menskunde voor veel mensen verwarrend zijn. Het is daarom belangrijk om stapsgewijs een intuïtie te ontwikkelen, zoals artiesten en uitvinders die ook vaak hebben. Docenten kunnen deze intuïtie ook ontwikkelen voor hun leerlingen, door begrip te krijgen voor het wezenlijke in de menselijke natuur binnen de individuele leerling. Essentieel hierbij is meditatie.

8. De methode voor ontwikkelen van nieuwe onderwijsmethodes

Eén methode is noodzakelijk bij alle onderwijsmethodes: de methode om nieuwe methodes te ontwikkelen. De basis hiervoor ligt in de menskunde. Valentin Wember geeft uitleg over het belang om elke dag één passage uit de menskunde te herhalen. Hierdoor gaat inzicht ontstaan, door zelf hierdoor verbinding te leggen met wijsheden voorbij onze eigen kennis. Wember spreekt hier over veel oefenen, oefening maakt perfect. Valentin Wember noemt het breder bekende principe van 10.000 uren. Hoeveel uur het in individuele gevallen ook mag zijn, een bepaalde mate van wilskracht is van belang. Het laagste niveau van meditatie is: 'over iets nadenken'. Rudolf Steiner wijst ook op het belang van spraak. Ook daarin is verruiming van bewustzijn mogelijk. Valentin Wember benoemt hier een oefening tot het ontwikkelen van een absoluut gehoor. Hij vertelde over een viool leraar die de D speelde, en de leerling vroeg deze te herhalen, te luisteren en te observeren. Deze oefening leidde tot een absoluut gehoor, door steeds groter besef van de individualiteit van een toon. Door dit soort 'zelf-educatie' en 'zelfopvoeding' kunnen we de disharmonie in onze eigen biografieën omzetten naar harmonieuze levensbeschrijvingen. Op deze manier kunnen we onze eigen methodes ontwikkelen op basis van de menskunde. We zijn niet meteen specialisten in ('zelf')-educatie, we hebben onszelf te ontwikkelen tot 'educatieve componisten'.

9. Hoe verander je de huidige scholen? Kunst!

Valentin Wember vertelde over hoe Rudolf Steiner eens werd gevraagd over hoe je een school kan veranderen. Zijn antwoord was: 'Meer kunst!'. We veranderen namelijk de micro-structuur van onze lichamen door kunst. En dat doen we niet als een ingenieur. Door het ervaren van kunst, en het werken met kunst, transformeren we onze lichamen, en zetten we de lichamen die we van onze (groot)ouders hebben gekregen om naar onze eigen individualiteit.

10. Nieuwe manieren van kijken

Op allerlei manieren kunnen vrijescholen baat hebben bij nieuwe manieren van kijken. Daarin kunnen we onszelf ontwikkelen. Valentin Wember gaf een mooi voorbeeld van een leerling van hem die een fraaie uitleg gaf over ijzer en magneten.

⁶ Rudolf Steiner: *Antroposofische menskunde als basis voor de pedagogie*.
https://nl.wikipedia.org/wiki/Antroposofische_menskunde.

Samenvatting van lezing van Valentin Wember op 10 november 2018

Deze leerling legde hem uit hoe een magneet werkt. Dit kon volgens hem omdat een magneet zijn eigen 'ijzer-kwaliteit' was vergeten, en deze nu weer wilde herwinnen. Dit illustreert onder andere hoe we door onze eigen wil nieuwe wegen kunnen vinden door anders te kijken.

Tot slot noemde Valentin Wember de kwaliteit van vrijeschoolonderwijs: de geest-kwaliteit, of spirituele kracht.

Amsterdam, 18 december 2018

Alle informatie over de symposia 2014 - 2019:

- www.gezondmakendonderwijs.nl

Over de lezing en oproep van Valentin Wember:

- <http://gezondmakendonderwijs.nl/symposium-10-10-november-2018.php>
- <http://gezondmakendonderwijs.nl/oproep-wember.php>

Over de symposia 'Gezondmakend Onderwijs' als een werkplaats voor de wil, en een oproep voor de toekomst:

- <http://gezondmakendonderwijs.nl/visie-document-gezondmakend-onderwijs.php>
- <http://gezondmakendonderwijs.nl/twee-vragen-over-de-symposia.php>